

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Рошчін Ігор Геннадійович

УДК: 796.015.1.001.26+796.825

**ОПТИМІЗАЦІЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФЕХТУВАЛЬНИКІВ-ШАБЛІСТІВ НА ЕТАПІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ
БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

24.00.01 – олімпійський і професійний спорт

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Львів – 2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському державному університеті фізичної культури Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент,
заслужений тренер України
БУСОЛ Василь Андрійович,
Львівський державний університет фізичної культури,
проректор з навчально-спортивної роботи, завідувач
кафедри фехтування, боксу та національних одноборств.

Офіційні опоненти: доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
РОВНИЙ Анатолій Степанович,
Харківська державна академія фізичної культури,
завідувач кафедри біологічних основ фізичного
виховання і спорту;

кандидат педагогічних наук, професор
ЛАБСКІР Володимир Михайлович,
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут», професор кафедри фізичного
виховання.

Захист відбудеться 06 грудня 2007 р. о 16. 30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.829.01 Львівського державного університету фізичної культури за адресою: 79000, м. Львів, вул. Костюшка, 11.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Львівського державного університету фізичної культури (79000, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розісланий 3 листопада 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. М. Линець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Проблеми формування оптимального арсеналу бойових дій та удосконалення методики спеціальної підготовки кваліфікованих фехтувальників на сьогодні є актуальними у зв'язку зі значними змінами у правилах змагань і, як наслідок, в операційному змісті змагальної діяльності спортсменів, яка є основним джерелом отримання інформації для визначення адекватних шляхів у методиці тренування фехтувальників (Мовшович А. Д., 1996, 1997; Войтов В. Г., 2004; Павлов А. І., 2005 та ін.). Останні зміни у правилах змагань з фехтування радикально вплинули на структуру змагальної діяльності. Особливо це стосується фехтування на шаблях, у якому були запроваджені такі новації: електрична фіксація ударів (уколів); скорочення часу поєдинків; зменшення довжини поля бою; заборона пересуватися вперед зі схрещуванням ніг; встановлення фіксованого часу випередження дій (0,125с); зміна способів проведення особистих і командних змагань.

Перераховані інноваційні впровадження у правила змагань призвели до істотних змін у співвідношенні основних засобів ведення поєдинків, таких як атаки, захисти-відповіді, зустрічні напади.

Як справедливо зауважують Б. Н. Шустин (1995), Матвеев Л. П. (1999), В. С. Келлер (1998), Д. А. Тишлер (2002), В. М. Платонов (2004), В. Г. Войтов (2005), та інші, правила змагань визначають специфіку змагальної діяльності, тому будь-які зміни в них мають бути досліджені, а результати досліджень впроваджені в практику підготовки спортсменів.

Сьогодні бракує об'єктивної інформації про різноманітні параметри бойової діяльності фехтувальників. Відсутні новітні науково-методичні розробки щодо вдосконалення окремих сторін підготовленості спортсменів з урахуванням останніх змін у правилах змагань. Вирішення зазначених питань є, на наш погляд, актуальною науковою проблемою та підґрунтям для вдосконалення системи підготовки фехтувальників-шаблістів.

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Дисертаційна робота виконувалася в межах Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2000-2005 рр. за темою 1.2.16 «Оптимізація учбово-тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації» з номером державної реєстрації 0101U001889 та на 2006-2010 рр. за темою 2.3.2 «Система моніторингу підготовленості спортсменів-єдиноборців на різних етапах тренувального процесу» з номером державної реєстрації 0106U012612.

Роль автора у виконанні зазначених тем полягала у дослідженні змагальної діяльності та розробці моделі бойового арсеналу кваліфікованих фехтувальників-шаблістів, експериментальному обґрунтуванні засобів і методів оптимізації техніко-тактичної майстерності на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Об'єкт дослідження - змагальна діяльність шаблістів високої кваліфікації та тренувальний процес на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Предмет дослідження - засоби та методи оптимізації техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів.

Мета роботи полягає в розробці модельних характеристик змагальної діяльності шаблістів високої кваліфікації та експериментальному обґрунтуванні засобів і методів оптимізації техніко-тактичної підготовки на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз інноваційних впроваджень у правила змагань та оцінити їх вплив на техніку і тактику сучасного фехтування на шаблях.
2. Дослідити обсяги та результативність основних груп бойових дій у процесі змагань та розробити модельні характеристики техніко-тактичної діяльності шаблістів високої кваліфікації.
3. Експериментально обґрунтувати ефективність засобів і методів оптимізації техніко-тактичної підготовки шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення; педагогічне спостереження; метод відеозйомки; анкетування; педагогічний експеримент; нейрохронометрія; методи математичної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів:

- доповнено характеристику інноваційних змін до правил змагань та визначено їх вплив на техніку і тактику сучасного фехтування на шаблях;
- уперше отримано кількісні характеристики сучасних поєдинків фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації за показниками обсягів, ефективності та результативності;
- доповнено дані щодо оцінки бойових дій за характером та кількістю помилок під час їх застосування у змаганнях фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації;
- уперше виявлено та описано нові технічні різновиди виконання ударів, поява яких спричинена останніми змінами до правил змагань;
- доповнено дані про співвідношення обсягів завдання ударів у різні сектори уражуваної поверхні у змаганнях шаблістів високої кваліфікації;
- уперше після запровадження інноваційних змін у правила змагань розроблено модельні характеристики бойового арсеналу висококваліфікованих фехтувальників-шаблістів;
- уперше експериментально обґрунтовано ефективність програми оптимізації техніко-тактичної підготовки шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки на основі моделювання кількісних характеристик бойового арсеналу спортсменів високої кваліфікації.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що на основі модельних характеристик змагальної діяльності шаблістів високої кваліфікації розроблена та отримала експериментальне підтвердження ефективності програма оптимізації процесу формування бойового арсеналу фехтувальників-шаблістів на етапі спеціальної базової підготовки.

Упровадження результатів дослідження дозволило вдосконалити систему підготовки фехтувальників-шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки. Результати дослідження використовувались у практичних заняттях з навча-

льної дисципліни „Спортивно-педагогічне вдосконалення” у Миколаївському державному університеті імені В. О. Сухомлинського, у процесі підготовки спортсменів Миколаївської СДЮШОР, дитячо-юнацьких спортивних шкіл при ФСТ «Спартак» та «Динамо» м. Миколаєва, а також у процесі підготовки юнацької та національної збірних команд України з фехтування на шаблях, що підтверджується актами впровадження.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані: для складання програм техніко-тактичної підготовки кваліфікованих фехтувальників-шаблістів; організації навчально-тренувального процесу збірних команд з фехтування на шаблях; у процесі викладання теорії та методики обраного виду спорту у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю; для проведення семінарів підвищення кваліфікації тренерів та суддів з фехтування.

Особистий внесок здобувача у виконання дисертаційної роботи полягає у постановці проблеми і шляхів її вирішення, дослідженні змагальної діяльності та розробці моделі бойового арсеналу фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації, експериментальному обґрунтуванні засобів і методів оптимізації техніко-тактичної підготовки спортсменів на етапі спеціалізованої базової підготовки. Дисертант самостійно виконав статистичну обробку кількісних даних та літературно-графічне оформлення роботи, сформулював висновки та розробив практичні рекомендації для тренерів.

Апробація результатів дисертації. Результати досліджень були викладені у вигляді наукових доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях «Молода спортивна наука України» (Львів, 2003–2007), щорічних науково-практичних конференціях викладачів кафедри фехтування, боксу та національних одноклубів Львівського державного університету фізичної культури (2003-2007), кафедри теорії та методики фізичного виховання Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського (2003-2007), доповідей на всеукраїнських семінарах тренерів з фехтування.

Публікації. Основні положення дисертації знайшли відображення у 6 роботах, опублікованих у спеціалізованих виданнях, визнаних ВАК України; 5 праць виконано одноосібно.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота викладена на 176 сторінках і складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел (206 джерел, з яких 17 роботи іноземних авторів). Дисертація містить 36 таблиць, 15 рисунків та 2 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість роботи, а також подано інформацію про особистий внесок автора.

У **першому розділі «Змагальна діяльність та актуальні проблеми техніко-тактичної підготовки фехтувальників»** відображено стан вивченості питання в теорії і практиці спорту відповідно до даних, опублікованих у науково-методичній літературі, матеріалах міжнародних конференцій; про-

аналізовано роботи вітчизняних і закордонних авторів, визначено основні напрями дисертаційного дослідження.

Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури показав, що в роботах фахівців лише констатовано вплив правил змагальної боротьби на кінцевий результат. Однак до цього часу не проведено ґрунтовного аналізу інноваційних впроваджень у правила змагань та не визначено їх вплив на техніку і тактику фехтування на шаблях.

У спеціальній науково-методичній літературі не описано шляхів удосконалення техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів на основі модельних характеристик змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації після останніх змін у правилах змагань.

Аналіз стану проблеми дозволив уточнити предметну сферу дослідження, робочу гіпотезу і загальне спрямування роботи.

У другому розділі «**Методи та організація досліджень**» обґрунтовано методологію роботи, розкрито систему взаємодоповняльних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження, доцільність використання визначених методів, описано організацію досліджень.

Дослідження були організовані та проведені чотирма етапами з 2003 по 2006 рік.

На першому етапі був проведений аналіз науково-методичної думки та практики фехтування стосовно змін правил змагань, структури змагальної діяльності, побудови тренувального процесу, пошуку адекватних методів оптимізації техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів.

На другому етапі досліджували процес змагальної діяльності висококваліфікованих шаблістів. На основі об'єктивних даних про змагальну діяльність було розроблено модельні характеристики бойового арсеналу шаблістів високої кваліфікації, які слугували орієнтирами для розробки експериментальної програми оптимізації техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Третій етап був присвячений педагогічному експерименту з метою перевірки ефективності розроблених засобів та методів оптимізації техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

На четвертому етапі було проведено статистичну обробку та аналіз результатів педагогічного експерименту, сформульовано висновки та практичні рекомендації, завершено літературно-графічне оформлення роботи.

Педагогічний експеримент проводили на базі Миколаївської СДЮШОР з фехтування упродовж вересня 2005 - червня 2006 р. У ньому взяли участь дві групи фехтувальників віком 16-17 років по 12 спортсменів у кожній. Групи були названі експериментальною (група "А"), спортсмени якої тренувалися за авторською програмою побудови тренувального процесу, спрямованого на оволодіння арсеналом бойових дій відповідно до модельних характеристик змагальної діяльності шаблістів високої кваліфікації та контрольною (група "Б"), яка тренувалася за традиційною методикою техніко-

тактичної підготовки відповідно до Навчальної програми з фехтування для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ (1997).

Педагогічний експеримент проводили двома етапами. Перший етап (констатуючий педагогічний експеримент) тривав протягом двох місяців (з вересня по жовтень 2005 р.). На цьому етапі визначали рівень техніко-тактичної підготовленості та стан психомоторики спортсменів, які увійшли до складу експериментальних груп. Спортсмени обох груп тренувалися за традиційною методикою.

На другому етапі (листопад 2005 – червень 2006 р.) реалізовувалася програма формуючого педагогічного експерименту, протягом якого перевіряли ефективність побудови двох варіантів тренувального процесу.

У третьому розділі «Дослідження техніко-тактичного арсеналу фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації» викладено результати дослідження змагальної діяльності шаблістів високої кваліфікації.

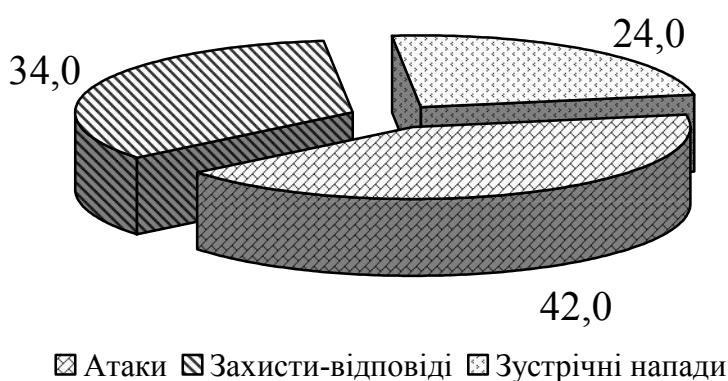
Змагальну діяльність оцінювали за показниками обсягів, ефективності та результативності бойових дій.

Показник обсягу свідчить про частоту застосування окремих груп бойових дій. Він розраховується як відношення кількості бойових дій окремої групи до загальної кількості бойових дій, використаних у боях.

Показник ефективності - це відношення кількості результативних бойових дій певної групи до загальної кількості бойових дій цієї групи.

Показник результативності оцінює внесок кожної з груп бойових дій у загальну кількість завданих (зарахованих) ударів. Він розраховується як відношення кількості результативних бойових дій окремої групи до загальної кількості результативних дій.

Результати аналізу відеозаписів 124 змагальних поєдинків у турах прямого вибування на всеукраїнських та міжнародних змаганнях (Олімпійські ігри, чемпіонати світу і Європи, етапи Кубка світу, чемпіонати та Кубки України) представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Обсяги бойових дій шаблістів високої кваліфікації (%).

Наведені дані свідчать про те, що у структурі бойового арсеналу шаблістів високої кваліфікації переважають атаки (42%). Це зумовлено насамперед правилами змагань, оскільки тактична перевага надається спортсмену, який за одночасно завданих ударів виконав атаку. Пріоритетний характер викори-

стання атак порівняно з іншими бойовими діями пояснюється також відносно великою ураженою поверхнею (все, що вище пояса), яку важко захистити від різноманітних способів виконання ударів. Наші дані узгоджуються з даними інших науковців (Ренський П. А., 2003; Лапшин А. В., 2004 та ін.).

Як видно з таблиці 1, ефективність простих і складних атак майже однакова (відповідно 45,8 та 47,28%). Натомість результативність простих атак

Таблиця 1

**Обсяги, ефективність та результативність атакуючих дій
шаблестів високої кваліфікації**

Різновиди атак	Обсяг			Ефективність		Результативність**	
	Загальна кількість атак	$\bar{x} \pm m$ (в одному бою)	(%)	Кількість результативних атак	(%)	$\bar{x} \pm m$ (в одному бою)	(%)
Прості	3611	14,56±0,7	66,5	1654	45,8	6,67±0,04	48,05
Складні, з них:	1819	21,9±0,04	33,5	860	47,28	3,46±0,04	24,98
- з фінтами	453	1,82±0,04	8,34	50	11,04	0,20±0,03	1,45
-з дією на зброю	739	2,97±0,04	13,61	444	60,08	1,79±0,04	12,9
- комбіновані	627	2,52±0,05	11,55	366	58,37	1,47±0,05	10,63

Примітка.** У табл. 1, 3, 4 сумарна кількість результативних бойових дій дорівнює 3442.

майже вдвічі більша від складних (відповідно 48,05 та 24,98%). Переважне застосування простих атак пов'язано із завданнями, які є пріоритетними в сучасних умовах ведення змагальної боротьби. Основною метою простих атак є протидія супернику, який налаштований контратакувати та випереджати, а також здійснення нападу в ближню частину ураженої поверхні суперника під час його наближення або під час виконання підготовчих рухів зброєю. Використання простих атак є ефективним засобом стримування атакуючої ініціативи суперника.

Серед складних атакуючих дій атаки з дією на зброю та комбіновані атаки застосовуються найчастіше, їхні обсяги складають відповідно 13,61 та 11,55%. Атаки з дією на зброю та комбіновані є також найбільш ефективними і результативними серед складних атакуючих дій. Натомість, атаки з фінтами в сучасному шабельному фехтуванні є найменш уживаними (8,34%), ефективними (11,04%) і результативними (1,45%). Пояснити це можна тим, що сучасні поединки проводяться на більш короткій дистанції і будь-яка багатотемпова атака з фінтом може бути випереджена контратакуючим ударом.

Порівняння даних, отриманих у попередні роки (Тишлер Д. А., 1981), з нашими (табл. 2) свідчить, що відбулися значні зміни в обсягах застосування основних атакуючих дій шаблестів. Це в першу чергу стосується простих атак, атак з фінтами та комбінованих атак. Останнім часом обсяг використання шаблестами простих атак значно збільшився (з 37,1 до 66,5%). Спосте-

Таблиця 2

**Порівняльні дані обсягів та ефективності атакуючих дій
шаблістів високої кваліфікації (%)**

Різновиди атак	За Тишлером Д. А.				Наші дані	
	1968-1972рр.		1974-1978рр.		2000-2004рр.	
	Обсяг	Ефективність	Обсяг	Ефективність	Обсяг	Ефективність
Прості	41,3	61,2	37,1	67,5	66,5	45,8
з фінтами	29,6	63,2	34,0	45,4	8,34	11,04
з дією на зброю	8,3	79,6	8,8	72,9	13,61	60,08
комбіновані	21,0	48,9	20,1	51,2	11,55	58,37

рігається збільшення обсягів атак з дією на зброю (з 8,8 до 13,6%) та суттєве зменшення обсягів використання атак з фінтами (з 34,0 до 8,34%) і комбінованих атак (з 20,1 до 11,55%).

Для змагальних поєдинків минулих років характерним було використання складних атакуючих дій (62,9%), серед яких перевага надавалася атакам з фінтами (34,0%). Для сучасних поєдинків шаблістів пріоритетним є використання простих атакуючих дій (65,5%), а серед складних атак найбільш уживаними є атаки з дією на зброю (13,6%) та комбіновані атаки (11,55%).

Аналіз ефективності атакуючих дій показує певне її зниження на сучасному етапі розвитку фехтування на шаблях.

Найчастіше застосовуваними в боях є 5-й (43,0%) і 4-й (29,6%) захисти (табл. 3). Це пов'язано в першу чергу з більшою відкритістю цих секторів. Ефективність і результативність цих захистів також є найвищою.

Таблиця 3

**Обсяги, ефективність та результативність різновидів захисних дій
шаблістів високої кваліфікації**

Різновиди захистів	Обсяг			Ефективність		Результативність**	
	Загальна кількість захистів	$\bar{x} \pm m$ (в одному бою)	(%)	Кількість результативних захистів	(%)	$\bar{x} \pm m$ (в одному бою)	(%)
П'ятий	1904	$7,67 \pm 0,05$	43,0	212	11,1	$0,85 \pm 0,04$	6,16
Четвертий	1310	$5,28 \pm 0,06$	29,6	181	13,8	$0,73 \pm 0,036$	5,26
Третій	868	$3,5 \pm 0,05$	19,6	66	7,6	$0,27 \pm 0,029$	1,91
Другий	345	$1,39 \pm 0,05$	7,8	28	8,1	$0,11 \pm 0,02$	0,81

Комплекс дій зустрічних нападів має свою цінність у процесі змагальної діяльності кваліфікованих шаблістів. Наші дані (табл. 4) свідчать про великі обсяги застосування обопільних атак, що можна пояснити бажанням кожного із суперників заволодіти ініціативою і першим вийти в атаку. Однак удари, завдані в обопільних атаках, не зараховуються, а тому наявність

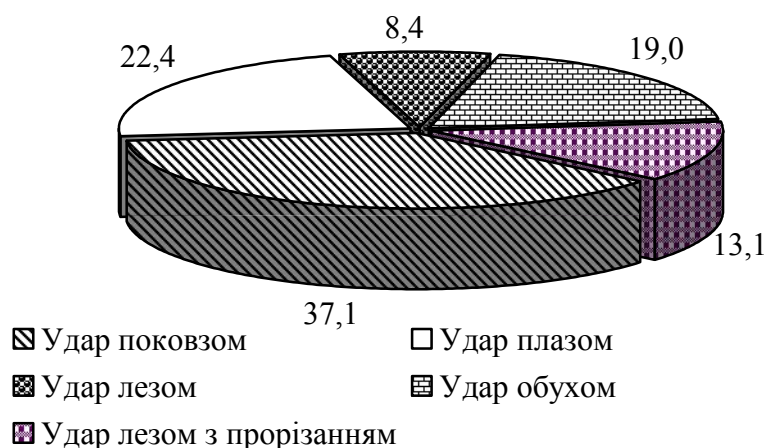
Обсяги, ефективність та результативність зустрічних нападів шаблестів високої кваліфікації

Різновиди зустрічних нападів	Обсяг			Ефективність		Результативність**	
	Загальна кількість дій	$\bar{x} \pm m$ (в одному бою)	(%)	Кількість результативних дій	(%)	$\bar{x} \pm m$ (в одному бою)	(%)
Контратака	1125	$4,53 \pm 0,06$	36,0	255	22,65	$1,02 \pm 0,032$	7,4
Обопільні атаки	1500	$6,04 \pm 0,06$	47,95	54	3,6	$0,22 \pm 0,024$	1,56
Реміз	332	$1,33 \pm 0,06$	10,61	98	29,51	$0,4 \pm 0,027$	2,84
Перехват-удар	170	$0,68 \pm 0,06$	5,43	34	20	$0,14 \pm 0,025$	0,98

результативних дій є помилкою одного з суперників. Найбільш ефективними і результативними серед зустрічних нападів є контратаки і ремізи.

Згідно з чинними правилами змагань, результативними є удари, виконані будь-якою частиною клинка і зареєстровані електрофіксатором. Саме це, на наш погляд, призвело до широкого застосування «нетипових» ударів, які раніше були заборонені або не зараховувалися (плазом, поковзом).

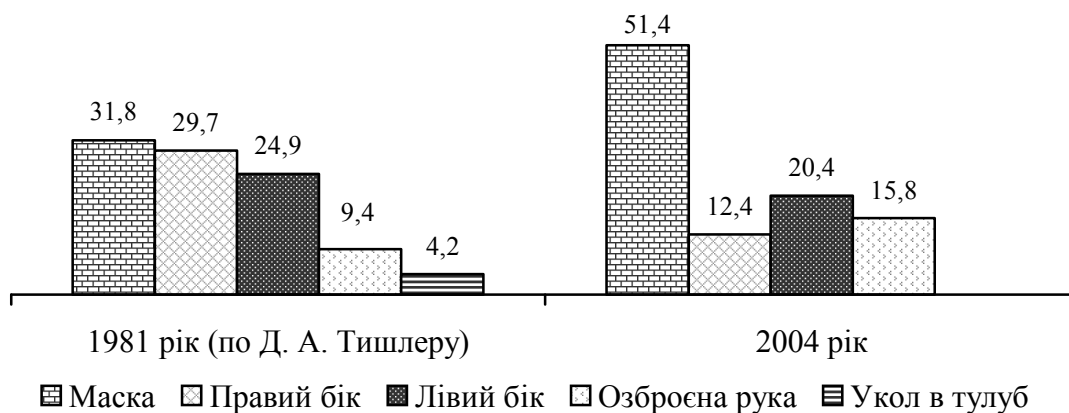
Аналізуючи способи виконання ударів у фехтуванні на шаблях (рис.2),

Рис. 2. Співвідношення способів виконання ударів у змаганнях шаблестів високої кваліфікації (%)

перш за все треба зауважити, що частка класичних ударів лезом складає лише 8,4% від загального обсягу застосованих ударів. Удари поковзом складають 37,1%, обухом - 19%, плазом - 22,4%, лезом з прорізанням - 13,1%. Отже, сучасне шабельне фехтування пішло шляхом модернізації класичних ударів та розширення діапазону застосування різноманітних способів виконання ударів.

Для теорії і практики фехтування становлять інтерес відомості про обсяги виконання ударів у різні сектори уражуваної поверхні (рис.3). Порівняння наших даних з даними Д. А. Тишлера (1981) засвідчує значні зміни у

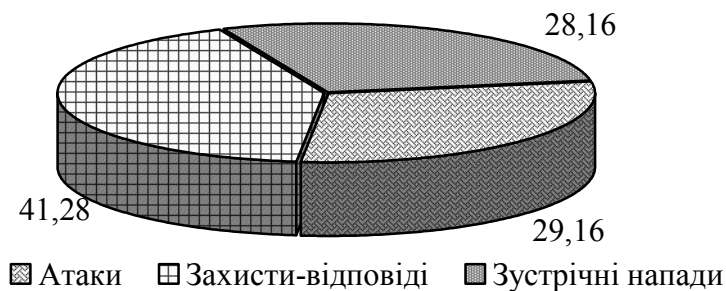
Рис.3. Обсяги нанесення ударів у різні сектори уражуваної поверхні (%)

співвідношенні ударів, завданих у різні сектори уражуваної поверхні.

Кількість ударів у маску в обох випадках посідає перше місце. На другому – кількість ударів у лівий бік. Саме фехтувальна маска і лівий бік є найбільш відкритими у процесі бою, що і стимулює суперників завдавати удари в ці сектори.

За кількістю ударів у правий бік та в руку сучасні поединки шаблістів суттєво відрізняються від тих, що проводилися до введення останніх змін у правила змагань. Зменшилася більш ніж у два рази кількість ударів у правий бік (12,4% проти 29,7%) та значно зросла кількість ударів у руку (15,8% проти 9,4%). Це можна пояснити тим, що, тримаючи зброю у бойовій 3-й позиції, шаблісти забезпечують надійний захист правого боку. Збільшення кількості ударів у руку можна пояснити об'єктивністю електрофіксації та її відкритістю і наближеністю до суперника, що стимулює спортсменів до завдання ударів саме в цей сектор уражуваної поверхні.

Аналізуючи помилки фехтувальників-шаблістів (рис.4), треба зазначи-

Рис. 4. Обсяги помилок у шаблістів високої кваліфікації (%).

ти, що найбільше помилок проявляється у захистах-відповідях (41,28%). Це пов'язано перш за все зі значною кількістю різновидів атакуючих дій, а також способів завдання ударів у відносно велику уражувану поверхню шаблів, що спричиняє труднощі у виконанні захистів.

Значно менший відсоток помилок в атакуючих діях (29,16%) та в зустрічних нападах (28,16%) пояснюється тактичним пріоритетом і відносною легкістю виконання ударів у цих діях, ніж захистів від них. На кількість помилок у зустрічних нападах імовірно вплинуло також запровадження фіксованого часу випередження ударів (0,125 с) за допомогою електрофіксатора.

У четвертому розділі «Засоби та методи оптимізації техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблів на етапі спеціалізованої базової підготовки» подано результати педагогічного експерименту. Розробляючи програму педагогічного експерименту, ми виходили з того, що побудова тренувального процесу з урахуванням модельних характеристик змагальної діяльності шаблів високої кваліфікації дозволить оптимізувати процес формування техніко-тактичного арсеналу спортсменів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Експериментальній перевірці були піддані два варіанти побудови навчально-тренувального процесу фехтувальників-шаблів.

Перший варіант (експериментальний) передбачав побудову тренувального процесу спортсменів з орієнтацією на оволодіння арсеналом бойових дій відповідно до модельних характеристик змагальної діяльності шаблів високої кваліфікації.

Програма педагогічного експерименту реалізовувалася в умовах одноциклового характеру побудови річної підготовки і складалася з п'ятих мезоциклів: I - втягуючий; II - базовий; III - контрольний-підготовчий; IV - передзмагальний; V - змагальний.

Побудова тренувального процесу передбачала вирішення таких основних завдань:

- вивчення та вдосконалення технічних різновидів ударів у співвідношеннях, характерних для змагальної діяльності шаблів високої кваліфікації;
- досягнення необхідного співвідношення між обсягами застосування атак, захистів, зустрічних нападів відповідно до модельних характеристик спортсменів високої кваліфікації;
- вивчення та вдосконалення техніки виконання кидкового випадку;
- удосконалення нападів у різні сектори уражуваної поверхні, корекція співвідношення виконання ударів по секторах відповідно до модельних характеристик змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації;
- контроль ефективності і результативності бойових дій з орієнтацією на модельні характеристики змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації.

Час, відведений на вдосконалення окремих груп бойових дій, був розподілений пропорційно їхній значущості у структурі техніко-тактичного арсеналу змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації.

Другий варіант (контрольний) побудови тренувального процесу відповідав змісту Навчальної програми з фехтування для дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Педагогічний експеримент складався з двох етапів – констатуючого (вересень - жовтень 2005 р.) та формуючого (листопад 2005 – червень 2006р.). Констатуючий дав змогу визначити рівень техніко-тактичної підготовленості і стан психомоторики спортсменів та сформувати дві однорідні експериментальні групи.

Після реалізації програми формуючого педагогічного експерименту був проведений порівняльний аналіз внутрішньогрупових і міжгрупових змін показників техніко-тактичного арсеналу, а також їх зіставлення з модельними характеристиками спортсменів високої кваліфікації

Порівняльний аналіз внутрішньогрупових змін досліджуваних показників (табл. 5, 6) виявив достовірне зменшення обсягів більшості бойових

Таблиця 5

Показники техніко-тактичної підготовленості спортсменів експериментальної груп „А” до і після педагогічного експерименту ($\bar{x} \pm m$)

Бойові дії	Обсяг бойових дій		*t- розрах.	Результативність бойових дій		* t- розрах.
	до	після		до	після	
Прості атаки	20,25 ± 0,42	17,25 ± 0,25	5,59	5,58 ± 0,19	6,25 ± 0,18	2,6
Атаки з фінтами	8,16 ± 0,34	2,5 ± 0,19	11,75	0,75 ± 0,25	0,17 ± 0,11	2,24
Атаки з дією на зброю	12,25 ± 0,45	3,58 ± 0,19	18,59	2,95 ± 0,28	2,65 ± 0,22	1,39
Комбіновані	4,58 ± 0,31	4,08 ± 0,19	1,91	0,53 ± 0,23	0,73 ± 0,17	1,39
5-й захист	18,5 ± 0,51	8,58 ± 0,26	15,66	0,65 ± 0,14	0,92 ± 0,15	1,91
4-й захист	12,75 ± 0,33	7,33 ± 0,19	11,57	0,73 ± 0,13	0,92 ± 0,14	1,0
3-й захист	3,83 ± 0,34	5,0 ± 0,25	28,79	0,65 ± 0,19	0,83 ± 0,17	1,0
2-й захист	0,58 ± 0,15	0,5 ± 0,15	0,56	0	0	0
Контратаки	5,75 ± 0,25	5,67 ± 0,22	1,0	1,0 ± 0,13	1,08 ± 0,15	1,0
Обопільні	16,08 ± 0,34	7,83 ± 0,27	23,51	0,82 ± 0,11	0,08 ± 0,08	5,74
Реміз	2,0 ± 0,25	1,5 ± 0,19	1,91	0,08 ± 0,08	0,08 ± 0,08	0
Перехват-удар	2,67 ± 0,38	1,3 ± 0,19	4,0	0,91 ± 0,15	1,08 ± 0,15	0,45
Σ	107,4	65,12		14,65	14,79	

Примітка. * У таблицях 5, 6, 7 $t_{0,05} \geq 2,201$.

дій в обох групах. Загальна тенденція до зменшення кількості бойових дій у поєдинках свідчить про більш економне використання техніко-тактичного арсеналу у міру зростання майстерності спортсменів. Однак

в експериментальній групі „А” зменшення загальної кількості бойових дій є суттєвішим (з 107,4 до 65,12), ніж у контрольній групі „Б” (з 106,82 до 85,4), що наближає цей показник до аналогічного у спортсменів високої кваліфікації (52,29).

Результативність бойових дій упродовж педагогічного експерименту в групі „А” достовірно виросла у простих атаках і зменшилася в атаках з фінтами та обопільних атаках. У контрольній групі „Б” достовірного покращення результативності бойових дій не виявлено, а результативність простих атак навіть достовірно знизилася. Це свідчить про те, що тенденція щодо вирішення завдань змагальної діяльності для спортсменів групи „Б” не змінилася.

Таблиця 6

Показники техніко-тактичної підготовленості спортсменів експериментальної груп „Б” до і після педагогічного експерименту ($\bar{x} \pm m$)

Бойові дії	Обсяг бойових дій		*t- розрах.	Результативність бойових дій		*t- розрах.
	до	після		до	після	
Прості атаки	20,25 ± 0,49	16,25 ± 0,18	7,26	5,67 ± 0,26	4,8 ± 0,21	3,54
Атаки з фінтами	8,0 ± 0,43	6,58 ± 0,28	3,02	0,83 ± 0,24	1,07 ± 0,17	1,77
Атаки з дією на зброю	12,08 ± 0,38	9,17 ± 0,24	5,37	2,92 ± 0,19	2,51 ± 0,38	1,07
Комбіновані	4,41 ± 0,26	3,83 ± 0,17	1,86	0,25 ± 0,18	0,25 ± 0,13	0
5-й захист	18,75 ± 0,43	14,08 ± 0,26	9,68	0,42 ± 0,15	0,63 ± 0,19	1,39
4-й захист	13,33 ± 0,26	11,41 ± 0,38	4,09	0,42 ± 0,15	0,5 ± 0,19	0,43
3-й захист	3,58 ± 0,39	1,75 ± 0,27	4,74	0,75 ± 0,13	0,83 ± 0,17	0,56
2-й захист	0,67 ± 0,19	1,08 ± 0,31	1,23	0,08 ± 0,08	0,25 ± 0,18	1,0
Контратаки	5,58 ± 0,31	4,17 ± 0,29	2,83	0,83 ± 0,17	0,92 ± 0,15	1,0
Обопільні	15,25 ± 0,43	13,58 ± 0,43	2,24	0,83 ± 0,17	1,0 ± 0,17	1,48
Реміз	2,25 ± 0,3	1,33 ± 0,14	2,93	0,33 ± 0,14	0,62 ± 0,19	1,15
Перехват-удар	2,67 ± 0,41	2,17 ± 0,17	1,25	1,25 ± 0,25	1,17 ± 0,24	0,43
Σ	106,82	85,4		14,58	14,55	

Міжгруповий порівняльний аналіз обсягів бойових дій після педагогічного експерименту (табл. 7) виявив достовірну різницю в обсягах простих атак, атак з фінтами, атак з дією на зброю, контратак, обопільних атак, перехват-ударів, п'ятого, четвертого та третього захистів. Про-

сті атаки достовірно частіше застосовували спортсмени групи „А”, а атаки з фінтами та з дією

Таблиця 7

Показники техніко-тактичної підготовленості спортсменів експериментальних груп після педагогічного експерименту ($\bar{x} \pm m$).

Бойові дії	Обсяг бойових дій		*t- розрах.	Результативність бойових дій		*t- розрах.
	група „А”	група „Б”		група „А”	група „Б”	
Прості атаки	17,25±0,25	16,25±0,18	3,24	6,25±0,18	4,8±0,21	4,48
Атаки з фінтами	2,5±0,19	6,58±0,28	11,75	0,17±0,11	1,07±0,17	4,97
Атаки з дією на зброю	3,58±0,19	9,17±0,24	18,08	2,65±0,22	2,51±0,38	0,38
Комбіновані	4,08±0,19	3,83±0,17	0,98	0,73±0,17	0,25±0,13	2,75
5-й захист	8,58±0,26	14,08±0,26	14,96	0,92±0,15	0,63±0,19	1,04
4-й захист	7,33±0,19	11,41±0,38	9,66	0,92±0,14	0,5±0,19	1,7
3-й захист	5,0±0,25	1,75±0,27	9,86	0,83±0,17	0,83±0,17	0
2-й захист	0,5±0,15	1,08±0,31	1,67	0	0,25±0,18	1,39
Контратаки	5,67±0,22	4,17±0,29	4,02	1,08±0,15	0,92±0,15	0,79
Обопільні	7,83±0,27	13,58±0,43	11,23	0,08±0,08	1,0±0,17	4,77
Реміз	1,5±0,19	1,33±0,14	0,69	0,08±0,08	0,62±0,19	2,83
Перехват-удар	1,3±0,19	2,17±0,17	3,31	1,08±0,15	1,17±0,24	0,29

на зброю мають достовірно більший обсяг у спортсменів групи „Б”. Кількість контратак достовірно вища у спортсменів групи „А” (5,67 проти 4,17), а обопільні атаки більше використовували у групі „Б” (13,58 проти 7,83). Обсяги перехват-ударів, п’ятого і четвертого захистів вищі у групі „Б”, а третього захисту в групі „А”.

Достовірна міжгрупова різниця за показником результативності (табл.7) була виявлена у простих атаках, атаках з фінтами, комбінованих і обопільних атаках. Підвищення результативності простих атак та атак з дією на зброю, з одночасним зменшенням результативності атак з фінтами у групі

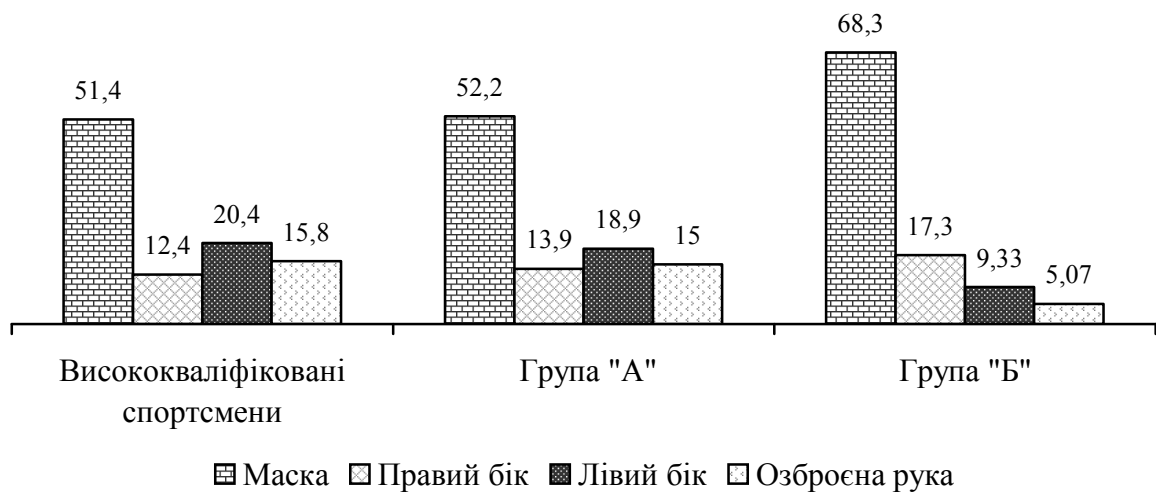
„А” можна вважати позитивним фактором. У попередніх дослідженнях (Розділ 3) було показано, що на сучасному етапі розвитку шабельного фехтування спостерігається значне зменшення кількості атак з фінтами, що зумовлено зміною правил змагань. У той же час визначальними за результативністю

є прості атаки, атаки з дією на зброю та комбіновані атаки, 5-й і 4-й захисти з відповідями, контратаки. Саме за результативністю названих бо-

йових дій експериментальна група „А” має перевагу над групою „Б” і наближається до модельних характеристик спортсменів високої кваліфікації.

Порівняння обсягів бойових дій груп „А” і „Б” з аналогічними показниками спортсменів високої кваліфікації (табл. 1, 3, 4) дозволило зробити висновок про те, що техніко-тактичний арсенал спортсменів експериментальної групи „А” є оптимальнішим і за кількісними показниками окремих бойових дій наближається до модельних характеристик висококваліфікованих фехтувальників-шаблістів.

На рисунку 5 представлені дані про обсяги завдання ударів у сектори уражуваної поверхні після педагогічного експерименту. Достові-

рні міжгру-

Рис.5. Обсяги завдання ударів у сектори уражуваної поверхні після педагогічного експерименту (%).

пові відмінності (при $p < 0,05$) виявлено в обсягах ударів у маску, у лівий бік, в озброєну руку. Як видно, спортсмени групи „А” мають рівномірніший розподіл ударів за секторами уражуваної поверхні, що зменшує можливість суперника передбачити сектор завдання удару. Порівняння показників групи „А” з модельними характеристиками спортсменів високої кваліфікації засвідчує їх зближення.

Після педагогічного експерименту були виявлені достовірні міжгрупові відмінності в обсягах виконання ударів різними способами. Значимо, що спортсмени групи „Б” не використовували в поєдинках удари поковзом і лезом з прорізанням, а користувалися переважно класичними ударами лезом, що свідчить про недостатню технічну підготовленість. У той же час спортсмени групи „А” застосовували всі технічні різновиди нанесення ударів і мало чим відрізнялися за кількісними показниками від спортсменів високої кваліфікації.

Були виявлені також достовірні міжгрупові відмінності у показниках складної реакції і реакції антиципації. Цей факт опосередковано ха-

рактизує більшу здатність спортсменів групи “А” до здійснення переключень від нападу до захисту та навпаки.

Результати педагогічного експерименту показали, що обидва варіанти побудови тренувального процесу в експериментальних групах позитивно вплинули на показники техніко-тактичної підготовленості спортсменів. Однак цілеспрямований вплив на основні параметри бойового арсеналу фехтувальників-шаблістів групи “А” дозволив сформувати арсенал техніко-тактичних дій, більш наближений до спортсменів високої кваліфікації. Це дає право говорити про ефективність розробленої програми оптимізації техніко-тактичної підготовки шаблістів, які входили до експериментальної групи “А”.

Після реалізації експериментальної програми побудови тренувального процесу спортсмени групи “А” показали вищі спортивні результати у серії змагань. Два спортсмени, які входили до групи “А”, виконали норматив майстра спорту, а четверо увійшли до збірної команди Миколаївської області.

У п'ятому розділі „Аналіз і узагальнення результатів дослідження” підсумовано результати дослідження.

У роботі підтверджено відомості літератури про те, що вдосконалення техніко-тактичної підготовки спортсменів повинно спиратися на об'єктивні показники бойового арсеналу фехтувальників високої кваліфікації. Ряд авторів (Турецький Б. В., 1986; Мовшович А. Д., 1991; Тишлер Д. А., 1997; Келлер В. С., 1997 та інші) до цих показників відносять обсяг, ефективність і результативність бойових дій.

Слід зазначити, що на сьогодні вкрай мало наукових робіт, присвячених удосконаленню системи техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів.

До наукових результатів, що отримані вперше, належать:

- характеристика інноваційних впроваджень у правила змагань, які суттєво вплинули на розвиток шабельного фехтування на сучасному етапі;
- кількісні характеристики сучасних поєдинків фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації за показниками обсягів, ефективності та результативності;
- нові технічні різновиди виконання ударів, поява яких зумовлена останніми змінами до правил змагань з фехтування на шаблях;
- дані про співвідношення обсягів завдання ударів у різні сектори ураженої поверхні у змаганнях шаблістів високої кваліфікації;
- модельні характеристики бойового арсеналу висококваліфікованих фехтувальників-шаблістів, розроблені на основі аналізу змагальної діяльності;
- практичні рекомендації щодо оптимізації техніко-тактичної підготовки шаблістів на основі моделювання основних параметрів арсеналу бойових дій спортсменів високої кваліфікації.

Разом з тим дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми. Подальшого поглибленого вивчення потребують питання оцінки техніко-

тактичної діяльності фехтувальників-шаблістів з урахуванням різних стилів ведення поєдинків, психологічних та статевих особливостей.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз змін у правилах змагань за останні роки дозволяє стверджувати, що існують дві основні обставини, які спонукають Міжнародну Федерацію фехтування (FIE) до впровадження інновацій: а) необхідність об'єктивізації суддівства змагальних поєдинків у фехтуванні на шаблях; б) підвищення видовищності змагань з фехтування в цілому (вимога МОК). Найважливішими нововведеннями FIE, які суттєво вплинули на техніку і тактику шабельного фехтування, є: запровадження електричної фіксації ударів та уколів; заборона використання атакуючих дій та пересувань вперед зі схрещуванням ніг; зменшення довжини поля бою до 14 м; введення фіксованого часу випередження ударів – 0,125 с; зменшення часу на поєдинки до 3 хвилин на 5 ударів та до 9 хвилин на 15 ударів; запровадження контролю гнучкості клинка; виведення з ураженої поверхні кисті руки.

2. Аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури дозволяють говорити про те, що теоретичні положення загальних основ змагальної діяльності у фехтуванні достатньо вивчені і є фундаментальною основою теорії фехтування. У той же час відсутні об'єктивні дані про техніко-тактичні особливості бойового арсеналу фехтувальників-шаблістів на сучасному етапі розвитку шабельного фехтування. Бракує науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо оптимізації техніко-тактичної підготовки шаблістів з урахуванням останніх змін у правилах змагань.

3. Дослідження змагальної діяльності показали, що в бойовому арсеналі фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації за обсягом переважають атакуючі дії – 42,0%. Із засобів протидії атакам переважають захисти-відповіді – 34,0%, а зустрічні напади складають 24,0%. Основу успішності змагальних поєдинків складають саме результативні атаки, внесок яких у сумарну кількість завданих ударів дорівнює 73,0%. Результативність захистів з відповідями складає 14,2%, а зустрічних нападів – 12,8%.

З арсеналу атакуючих дій найбільшим обсягом та результативністю характеризуються прості атаки. Із захисних дій пріоритетне значення мають 5-й і 4-й захисти-відповіді, а серед зустрічних нападів переважають контратаки та ремізи (повторні удари).

4. У сучасному арсеналі атакуючих дій фехтувальників-шаблістів відбулися значні зміни, зумовлені в першу чергу інноваційними впровадженнями у правила змагань. Порівняльний аналіз результатів наших досліджень з даними, отриманими у попередні роки (Тишлер Д. А., 1981), свідчить про зменшення загального обсягу атакуючих дій з 57,0 до 42,0% та збільшення обсягів захистів з відповідями з 13,9 до 34,0%. Спостеріга-

ється також деяке зменшення кількості зустрічних нападів з 29,1 до 24,0%.

Обсяг застосування простих атак зріс з 37,1 до 66,5%, а обсяг атак з фінтами суттєво зменшився з 34,0 до 8,34%. Зросла кількість атак з дією на зброю (з 8,8 до 13,61%) та зменшилася кількість багатотемпових комбінованих атак (з 20,1 до 11,55%).

5. У зв'язку зі змінами правил змагань у поєдинках шаблістів високої кваліфікації широко застосовуються способи завдання ударів, які раніше були заборонені або не зараховувалися, зокрема удари плазом та поковзом. Частіше застосовуються удари обухом і лезом з прорізанням. Так, доля класичних ударів лезом складає лише 8,4% від загального обсягу застосованих ударів. Натомість удари поковзом складають 37,1%, плазом – 22,4%, обухом – 19,0%, лезом з прорізанням – 13,1%.

6. Результати досліджень обсягів завдання ударів у різні сектори уражуваної поверхні свідчать про значні зміни у їх співвідношеннях порівняно з минулими роками. Кількість ударів у маску зросла з 31,8 до 51,5%

Удари у лівий бік (внутрішній сектор) в обох випадках посідають друге місце (відповідно 20,4 та 24,9%). Саме лівий бік є найбільшим за площею і найбільш відкритим у процесі бою, що і стимулює суперників наносити удари в цей сектор.

За кількістю ударів у правий бік (зовнішній сектор) відбулись протилежні зміни (відповідно 29,7 та 12,4%), натомість кількість ударів у руку зросла з 9,4 до 15,8%.

7. У процесі змагальної діяльності фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації результативними є 29,0% бойових дій, а 71,0% з них не досягають мети. Причиною цього є помилки технічного або тактичного характеру. В атакуючих та захисних діях основний обсяг складають технічні помилки (відповідно 76,19 і 80,58%), а в зустрічних нападах – тактичні помилки (88,04%).

8. Аналіз внутрішньогрупових змін у процесі педагогічного експерименту дозволив встановити достовірне ($p < 0,05$) зниження обсягів більшості бойових дій у спортсменів експериментальної і контрольної груп, що може свідчити про загальну тенденцію до економізації техніко-тактичної діяльності у процесі формування майстерності спортсменів. У той же час у спортсменів експериментальної групи зменшення загального обсягу бойових дій є суттєвішим (з 107,4 до 65,12), ніж у контрольній (з 106,82 до 85,4), що наближає цей показник до рівня фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації (52,29).

Результативність бойових дій в експериментальній групі достовірно зросла у простих атаках з 5,58 до 6,25 ударів і знизилася з 0,75 до 0,17 в атаках з фінтами та з 0,82 до 0,08 в обопільних атаках, що відповідає модельним характеристикам шаблістів високої кваліфікації та є результатом цілеспрямованого впливу на формування оптимальної структури бойового арсеналу. У контрольній групі достовірного покращення ре-

зультативності бойових дій не виявлено, а достовірне зниження результативності простих атак з 5,67 до 4,8, свідчить про орієнтацію бойового арсеналу на інші засоби ведення поєдинків, що не узгоджується з сучасними тенденціями розвитку шабельного фехтування.

9. Результати педагогічного експерименту засвідчили ефективність формування техніко-тактичного арсеналу фехтувальників шляхом використання у тренувальному процесі модельних характеристик змагальної діяльності спортсменів високої кваліфікації. Побудова тренувального процесу за таким принципом дозволила суттєво наблизити кількісні та якісні показники бойового арсеналу спортсменів експериментальної групи до аналогічних показників шаблестів високої кваліфікації. Це підтверджується достовірно вищими (при $p < 0,05$), порівняно з контрольною групою, показниками обсягів (17,25 проти 16,25) та результативності (6,25 проти 4,8) простих атак. В бойовому арсеналі експериментальної групи розподіл завданих ударів за секторами ураженої поверхні відповідає модельним характеристикам спортсменів високої кваліфікації (маска – 52,2%, лівий бік – 18,9%, рука – 15,0%, правий бік – 13,9%). Це ж стосується і співвідношення між способами нанесення ударів (поковзом – 30,0%, обухом – 25,0%, плазом – 20,0%, лезом – 13,34%, лезом з прорізанням – 11,66%).

Результати порівняльного аналізу засвідчують більшу адаптованість арсеналу бойових дій спортсменів експериментальної групи до сучасних умов змагальної боротьби.

Список опублікованих робіт за темою дисертаційної роботи:

1. Рошчін І. Фактори результативності змагальної діяльності фехтувальників високої кваліфікації // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2003. - Вип. 7.- Т. 3. - С. 186-187.
2. Бусол В., Рошчін І. Обсяги та ефективність бойових дій кваліфікованих фехтувальників-шаблестів // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2005. - Вип. 9. - Т. 3. - С. 335-339.
3. Рошчін І. Способи нанесення ударів у сучасному фехтуванні на шаблях // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр./ За ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2006. - №9. - С. 135-137.
4. Рошчін І. Різновиди атакуючих дій та їх ефективність у змаганнях кваліфікованих шаблестів // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. - Л., 2006. - Вип. 10. - Т. 2. - С.52-57.
5. Рошчін І. Інноваційні впровадження у правила змагань та їх вплив на змагальну діяльність фехтувальників-шаблестів // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. Л., 2007. - Вип. 11 - Т. 3. - С.317-323.
6. Рошчін І. Г. Обґрунтування експериментальної програми техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблестів на етапі спеціалізованої

базової підготовки. // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури, електронне наукове фахове видання, Вип. №5 (14) 2007 – Львів, С.21-31. <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/SNU/2007-5/articles/07rigsbp.pdf>

Анотація

Рошчін І. Г. Оптимізація техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт. – Львівський державний університет фізичної культури, Львів, 2007.

Дослідження присвячене вдосконаленню системи техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів на основі моделювання параметрів змагальної діяльності шаблістів високої кваліфікації.

Об'єкт дослідження - змагальна діяльність шаблістів високої кваліфікації та тренувальний процес на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Предмет дослідження - засоби та методи оптимізації техніко-тактичної підготовки фехтувальників-шаблістів.

Мета роботи полягає в дослідженні змагальної діяльності шаблістів високої кваліфікації та експериментальному обґрунтуванні засобів і методів оптимізації техніко-тактичної підготовки на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Наукова новизна отриманих результатів:

- доповнено характеристику інноваційних змін до правил змагань та визначено їх вплив на техніку і тактику сучасного фехтування на шаблях;
- уперше отримано кількісні характеристики сучасних поєдинків фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації за показниками обсягів, ефективності та результативності;
- доповнено дані щодо оцінки бойових дій за характером та кількістю помилок під час їх застосування у змаганнях фехтувальників-шаблістів високої кваліфікації;
- уперше виявлено та описано нові технічні різновиди виконання ударів, поява яких спричинена останніми змінами до правил змагань;
- доповнено дані про співвідношення обсягів завдання ударів у різні сектори уражуваної поверхні у змаганнях шаблістів високої кваліфікації;
- уперше після запровадження інноваційних змін у правила змагань розроблено модельні характеристики бойового арсеналу висококваліфікованих фехтувальників-шаблістів;
- уперше експериментально обґрунтовано ефективність програми оптимізації техніко-тактичної підготовки шаблістів на етапі спеціалізованої базової підготовки на основі моделювання кількісних характеристик бойового арсеналу спортсменів високої кваліфікації.

Ключові слова: змагальна діяльність, фехтувальники-шаблісти, техніко-тактична підготовка, обсяг та результативність бойових дій, модельні характеристики.

Аннотація

Рошин И. Г. Оптимизация технико-тактической подготовки фехтовальщиков-саблистов на этапе специализированной базовой подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.01 – олимпийский и профессиональный спорт. – Львовский государственный университет физической культуры, Львов, 2007.

Исследование посвящено усовершенствованию системы технико-тактической подготовки фехтовальщиков-саблистов на основе моделирования параметров соревновательной деятельности саблистов высокой квалификации.

Объект исследования – соревновательная деятельность саблистов высокой квалификации и тренировочный процесс на этапе специализированной базовой подготовки.

Предмет исследования – средства и методы оптимизации технико-тактической подготовки фехтовальщиков-саблистов.

Цель работы заключается в исследовании соревновательной деятельности саблистов высокой квалификации и экспериментальном обосновании средств и методов оптимизации технико-тактической подготовки на этапе специализированной базовой подготовки.

В первой главе изложены основы теории соревновательной деятельности, дана характеристика техники и тактики в спорте, определены особенности фехтования на саблях, рассмотрены основы моделирования в спортивном фехтовании.

Во второй главе обоснована методология работы, раскрыта система взаимодополняющих методов, адекватных объекту, предмету, цели и задачам исследования. Описывается организация исследования.

В третьей главе изложены результаты исследования соревновательной деятельности саблистов высокой квалификации. Представлены модельные характеристики их боевого арсенала.

В четвертой главе представлены результаты педагогического эксперимента, который проводился с целью проверки эффективности средств и методов оптимизации технико-тактической подготовки фехтовальщиков-саблистов на этапе специализированной базовой подготовки. Описана методология авторской программы технико-тактической подготовки саблистов, даны результаты экспериментальной проверки эффективности разработанной программы.

В пятой главе подведены итоги результатов исследования. В работе подтверждены данные литературы о том, что усовершенствование технико-тактической подготовки спортсменов должно основываться на

объективных показателях боевого арсенала фехтовальщиков высокой квалификации.

Работа содержит методические и практические рекомендации по совершенствованию технико-тактической подготовки фехтовальщиков-саблистов.

Ключевые слова: соревновательная деятельность, фехтовальщики-саблисты, технико-тактическая подготовка, объём и результативность боевых действий, модельные характеристики.

ABSTRACT

Roshchin I. G. Optimization of technical and tactical preparation of fencers-sabre at a stage of specialized base preparation. - Manuscript.

The dissertation on scientific degree of the Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, speciality 24.00.01. - Olympic and professional sports. - The Lviv State University of physical Culture, Lviv, 2007.

The research is devoted to improvement of system of technical and tactical preparation of fencers-sabre on the basis of modelling parameters of competitive activity of fencers of high qualification.

The object of research - competitive activity of fencers of high qualification and training process at a stage of specialized base preparation.

The subject of research - means and methods of optimization of technical-tactical preparation of fencers-sabres.

The purpose of dissertation consists in research of competitive activity of fencers of high qualification and an experimental substantiation of means and methods of optimization of technico-tactical preparation at a stage of specialized base preparation.

Key words: competitive activity, fencers-sabers, technical-tactical preparation, volume and productivity of a fighting operations, modelling characteristics.